

GELİR VE SERVET BÖLÜŞÜMÜ	2
1. LORENZ EĞRİSİ	2
2. GELİR BÖLÜŞÜMÜ	3
3. PROBLEMLER VE REFORM ÖNERİLERİ	4
4. BENZERİ BENZERLE KIYASLAMAK; SERVET VE GELİR EŞİTLİĞİ	4
5.1. BEŞERİ SERMAYE	5
6. FAKTÖR FİYATLARI VE İRADLAR	5
6.1. EMEK PİYASASI VE ÜCRETLER	5
6.2. DOĞUŞTAN GELEN YETENEKLERİN BÖLÜŞÜMÜ	5
7. SEÇİMLER VE GELİR VE SERVETİN BÖLÜŞÜMÜ	6
8. ADALET HAKKINDA FİKİRLER	6

Gelir ve Servet Bölüşümü

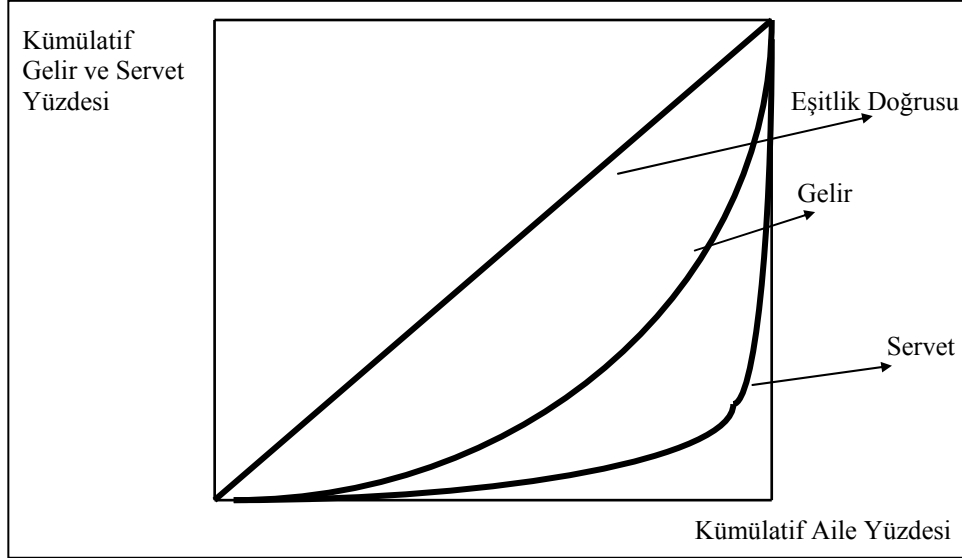
Gelir, üretim faktörleri emek, toprak ve sermayeden sağlanan ücret, faiz, rant kazançlarıdır.

Gelir ve servet arasında önemli bir fark vardır. Gelir kazanılmakta, servet sahip olunmaktadır. Servet, finansal ve reel aktifler sahipliğidir.

1. Lorenz Eğrisi

Gelir dağılımının adaletli olup olmadığı Lorenz eğrisi ile ölçülebilir.

Lorenz eğrisi, kümülatif aile yüzdesi karşı kümülatif gelir (ve servet) yüzdesini gösteren eğridir.

Şekil 1. Gelir ve Servet için Lorenz Eğrisi

Lorenz eğrisinde (Şekil 1), eşitlik doğrusuna yaklaştıkça adaletli gelir (ve servet) dağılımı gerçekleşmektedir. Şekil 1'de gelir dağılımı, servete nazaran daha adildir.

Geliri etkileyen faktörler eğitim, evlilik statüleri, aile büyüklüğü, hanehalkının yaşı, kökleri ve ikamet edilen bölgenin özellikleridir.

2. Gelir Bölüşümü

Gelir bölümünde adaleti sağlama yolları,

1. Gelir vergisi,
2. Geliri muhafaza programları,
3. Mal ve hizmetlerin maliyetlerin altında karşılanmasıdır.

Gelir vergisini üçe ayrılmaktadır; a) artan oranlı gelir vergisi, b) azalan oranlı gelir vergisi, c) sabit oranlı gelir vergisi. Artan oranlı gelir vergisinde, vergi artışı gelir artışından daha fazladır.

$$\text{Yani } \frac{dt}{dy} > 1 \text{ dir.}$$

Azalan oranlı gelir vergisinde vergi artışı gelir artışından daha azdır.

$$\frac{dt}{dy} < 1 \text{ dir.}$$

Sabit oranlı vergide vergi artışı gelir artışı kadardır.

$$\frac{dt}{dy} = 1 \text{ dir. (t=vergi, y=gelirdir)}$$

Adalet açısından en uygun vergi, artan oranlı gelir vergisidir

Geliri muhafaza etme (koruma) programları,

1. Sosyal güvenlik programları,
2. İşsizliği karşılama,
3. Refah programlarıdır.

Sosyal güvenlik programlarına örnek olarak, yaşlılara sağlık sigortası sağlanması verilebilir. İşsizliği karşılama, işsizlik sonucunda işsiz kalanlara yeni iş alanları açmak, onları yetiştirmektir. Refah prog-

ramları, sosyal güvenlik için yardım programlarıdır. Körlere yardım, ailelere yardım (anne ve/veya baba çalışmayan ailelere yardım gibi), gıda yardımı, ilaç yardımı gibi programlardır.

Mal ve hizmetlerin maliyetlerinin altında satılması, bir diğer adalet sağlama yolarındandır. Örnek olarak eğitim verilebilir. Eğitim hizmeti, bütün dünyada genellikle maliyetinin çok altında sunulmaktadır.

Gelir bölüşümü programlarının gelir bölüşümü sağlayıp sağlamadığı, gelir bölüşümü ölçüsü ile ölçülmektedir. Gelir bölüşümü ölçüsü, piyasa geliri ile yeniden bölüşümün faydaları ve vergilerin kıyaslanmasıdır. Piyasa gelirinden anlaşılan, devletin yeniden bölüşüm yapmadığı takdirde bireyin elde edeceği gelirdir.

3. Problemler ve Reform Önerileri

Gelirin yeniden bölüşüm programları bazı problemler yaratmıştır. Geliri muhafaza etme programlarının yarattığı problemler,

1. Çalışma isteksizliği,
2. Ailelerin parçalanması ve gayri meşru çocuk sayısında artış,
3. Sosyal gerginlik ve haksızlık yaratması (bazısının yardım alması, bazısının alamaması),
4. Maliyeti yüksek idari alt yapı yaratması (birçok insanın bu alanda çalışmasıdır) dır.

Reform önerilerinin başında, azalan oranlı gelir vergisi gelmektedir. Buna göre her aileye garanti edilmiş gelir verilmelidir. Ama vergi azalan oranlı olmalıdır. Böylece birey daha çok çalışma gayreti içinde olacaktır. Amaç bireyi daha çok çalışmaya teşvik etmektir.

4. Benzeri Benzerle Kıyaslamak; Servet ve Gelir Eşitliği

Servet eşitliği yalnız beşeri olmayan servet ayrımına ve eşitliğine imkan vermektedir. Gelir de ise beşeri ve beşeri olmayan servetten elde edilen gelir dahildir.

Gelir ve servet arasında bir başka ayırım akım ve stok üzerinedir. Servet, birey tarafından sahip olunan aktifler stokudur. Gelir, birey tarafından kazanılanlar akımıdır.

5.1. Beşeri Sermaye

Beşeri olmayan sermaye reel, elle tutulabilir aktiflerdir. Beşeri sermaye ise yetenek, eğitim ve yetişmedir.

Beşeri sermayenin değeri, beşeri sermayeden kazanılması beklenen gelirin bugünkü değeri ile hesaplanmaktadır.

Gelir ve serveti kendi içlerinde ve kendi aralarında değerlendirirken önem verilmesi gereken bir diğer nokta, yıllık ve yaşam boyu gelir ve servettir. Çoğu zaman gençlik, orta yaşlı, yaşlı ayrımları yapmak gerekli olmaktadır.

6. Faktör Fiyatları ve İradlar

Bir kimsenin geliri, her faktöre ödenen fiyat x arz edilen faktör miktarına eşittir. Faktör fiyatları, faktör piyasasında belirlenmektedir. Faktör arzı kısmen birey tarafından sahip olan faktörün iradına, kısmen bireyin seçimlerine bağlıdır. Bu açıdan gelir farklılıkları faktör fiyatlarındaki farklılardan ve arz edilen faktörün miktarındaki farklılardan doğmaktadır.

6.1. Emek Piyasası ve Ücretler

Ücret farklarının bir nedeni, beşeri sermaye farklarıdır. Yani eğitim, yetişme ve yetenek farklarıdır. Ücret farklılıklarına bağlı olarak gelir eşitsizliği, 1) ücret farklılığından, 2) üretim faktörleri iradları farklarından doğmaktadır. Ücret farkları kamu, özel ve/veya sektörler göre değişmektedir. Bazıları ortalamanın üstünde, hatta çok üstünde, bazıları altında ücret almaktadır. Hemen bir hatırlatma yapalım. Beşeri sermaye farkı tek başına ücret farkı yaratmaz. Aynı beşeri sermayeye sahip iki kişi farklı iki sektörde ayrı ücret almaktadırlar. Bunun nedeni üretim faktörün farklı fiyatlandırılması (ücretlerin farklı olması) dır.

6.2. Doğuştan Gelen Yeteneklerin Bölüşümü

Herkes aynı yeteneklerle donatılmamıştır. Bazısı doğuştan gelen, bazıısı öğrenilen fiziksel ve zihinsel farklar vardır. Bu farklar farklı kazançlara neden olur. Bundan dolayı gelir ve servet farkları ortaya çıkar.

bilmektedir. Kilo, dayanıklılık, kuvvet, gibi fiziksel durumlar yanında, hafıza, kelime bilgisi, matematiksel ve mantıksal kapasite, sabır, motivasyon gibi, zihinsel durumlar kişinin potansiyel kazançlarını etkilemektedir.

7. Seçimler ve Gelir ve Servetin Bölüşümü

İnsanların hayatta yaptıkları seçimler kendilerinin, belki de kendinden sonra gelen çocuklarının gelir ve servetini etkilemektedir. Örneğin tasarrufu bankada veya borsada değerlendirme seçimi gelir ve serveti etkilemekte veya iş seçimi aynı şekilde gelir ve serveti etkilemektedir.

Tasarruf ve miras gelir bölüşümünü adaletsiz hale getirmektedir. Bugünkü tasarrufunuz sizden sonraki çocuklarınızın servetini başkaları aleyhine adaletsiz yapmaktadır. Ayrıca miras kalan borçların reddedilebilmesi eşitsizliği arttırmaktadır.

Bir diğer eşitsizlik kaynağı bireylerin evlilik seçimleridir. Genellikle bireyler kendi sosyo-ekonomik sınıf içinde evlenme eğilimi göstermektedirler (zengin zenginle, fakir fakirle evlenmektedir). Bu gelir ve servet bölüşümünde adaletsizliği arttırmaktadır.

8. Adalet Hakkında Fikirler

Bölüşümcü adalet kuramlarını ikiye ayırmak olanaklıdır,

1. Son durum kuramları,
2. Süreç kuramları.

Son durum bölüşümcü adalet kuramları, ekonomik faaliyetin sonuçlarının veya amaçlarının adaleti üzerine odaklaşmaktadır.

Bölüşümcü adaletin süreç kuramı, araçların başarıldığı mekanizmalar veya araçlar üzerine yoğunlaşmaktadır. İki kuramı örnekle açıklayalım. "Herkes ayrı gelire sahip olmalıdır" görüşü son durum yaklaşımıdır. "Herkes kazanmak ve biriktirmek için aynı fırsata sahip olmalıdır" görüşü süreç yaklaşımıdır.

Son durum kuramları,

1. Fayda kuramı,
2. Rawlsion adalet kuramıdır.

Fayda kuramının D. Hume, A. Smith, J.Bentham, J.S. Mill tarafından atılmıştır. Fayda kuramına göre yeniden bölüşüm , en son harcanan TL'nin marjinal faydası eşit olacak şekilde bireyler arasında dağıtılmalıdır.

Rawlsion adalet kuramı, John Rawls tarafından ortaya atılmıştır. Rawls maksimum veya Rawlsçı adalet olarak adlandırılmaktadır. Buna göre, adalet, en kötü durumda olana en yüksek olası geliri vermektir. En fakir insan, bir diğer insanın geliri alınmakla daha iyi olabiliyorsa adalet gerekmektedir. Böyle bölüşüm adildir. Gelir bölüşümü, teşvik etmeme (disincentives) yaratırsa, fazla eşitlik ortalama geliri azaltmaktadır. Ortalama gelirinin azalması, hali vakti yerinde olmasının gelirinin azalmasına neden olmaktadır.

Kısaca faydacıları bütün bireyler ortalamasının veya toplamını, Rawls en kötü bireyi veya bireyleri hesaba katmaktadır.

Bu çerçevede ileri sürülen bir görüş Arthur Okun tarafından geliştirilmiştir. Okun'a göre adalet ve iktisadi etkinlik arasında büyük uyumsuzluk (trade off) vardır. Adalet (eşitlik) artması, vergileri arttırmaktadır. Bu geliri ve dolayısıyla tasarrufu azaltmaktadır. Ayrıca zenginden alınan fakire gitmemektedir. Çünkü yeniden bölüşüm ölçeği ne kadar artarsa, idari maliyetler de o derece artmaktadır. Vergi dairelerinin maliyetleri örnek olarak verilebilir. Kısaca adalet artarken,

1. Verginin çalışmayı azaltması,
2. İdari maliyetlerin artması etkinliği azaltmaktadır.

Bölüşümcü adalet kuramlarının ikincisi süreç görüşüdür. R.Nozick tarafından geliştirilmiştir. R.Nozick'e göre son durum (sonuç) yaklaşımı gerçekleştirilebilir değildir. Amaç yerine mekanizmalara bakmak gerekmektedir. Önemli olan fırsat eşitliğidir. Temel kalkış noktası özel mülkiyet hakları ve gönüllü değişimdir. Süreçsel adaleti savunmaktadır.

Nozick'e yapılan temel eleştiri başlangıç noktasını dikkate almasıdır. Başlangıçta eşit olmayan pozisyon söz konusu ise, fırsat eşitliği, süreçsel adaletten söz etmek olanaklı olmayabilir.